

DZIECI ZDOLNE W SZKOLE

Małgorzata Taraszkiewicz

W tradycyjnej literaturze tematu podaje się, iż jednostki wybitne stanowią 0,6% społeczeństwa, jednostki szczególnie uzdolnione 2-3%, jednostki uzdolnione 12%.

No cóż – zostaje jeszcze około 84% innych ludzi. Czy oni nie są uzdolnieni? Na tych wymienionych statystykach zaważył w ogromnym stopniu, niestety, pęd do mierzenia zdolności człowieka tzw. testami inteligencji.

Na początku XX w. opracowano wiele testów badających inteligencję. Jednym z pierwszych był test opracowany przez L. Termiana, natomiast powszechnie znany jest test Wechslera. Jeżeli wynik testu, tzw. iloraz inteligencji wynosi 100 ± 15 punktów, mówi się o normie. Do grupy dzieci zdolnych należą osoby osiągające ponad 116 punktów, istnieje tu ponadto rozróżnienie: 116-130 punktów – wysoka inteligencja, 131-145 punktów – bardzo wysoka inteligencja, ponad 146 punktów – najwyższy stopień myślenia abstrakcyjnego. I odpowiednio wyróżnia się stopnie osłabienia, a następnie upośledzenia inteligencji – poniżej 84 punktów, czyli poniżej normy. Wynik powyżej 130 punktów jest statystycznie rzadki: osiąga go tylko 3% populacji, natomiast powyżej 140 punktów – mniej niż 1% populacji.

Ostatnio testy inteligencji i jej twórców oskarża się niemal o „zbrodnie przeciw ludzkości” (np. T. Witkowski artykuł

„Poprawianie inteligencji skalpelem”, *Charaktery*, nr 12/2005), bowiem faktycznie – jak każde niemoralnie wykorzystane narzędzie, testy stały się powodem wielu złego. Także w myśleniu pedagogicznym w interpretacji zdolności u uczniów.

Współcześni badacze problemu wykazują, iż ponadprzeciętny wysoki iloraz inteligencji nie ma w zasadzie związku z tym, jak ludzie funkcjonują, czy odnoszą sukcesy w życiu zawodowym lub osobistym. Posiadanie wysokiego ilorazu nie koreluje z tzw. powodzeniem w życiu. Jak się okazuje, na odnoszenie sukcesu istotnie wpływa tzw. inteligencja emocjonalna.

Inteligencja emocjonalna została opisana w 1993 roku przez psychologów: Johna Mayera i Petera Salovey'a. Oni też są twórcami terminu „inteligencja emocjonalna”, natomiast najbardziej znanym w Polsce popularyzatorem (teorii i praktyki) inteligencji emocjonalnej jest Daniel Goleman.

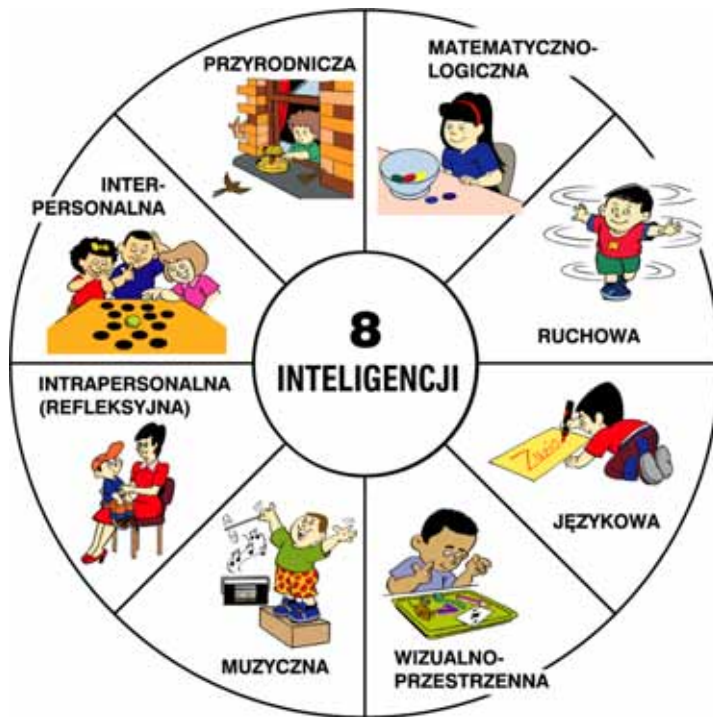
Jak wynika z przeprowadzonych wielu badań i długoterminowych studiów, wskaźnik inteligencji emocjonalnej (tzw. EQ) okazuje się być ważniejszy dla życiowego powodzenia niż tak „pielęgnowany” do tej pory tzw. iloraz Inteligencji (IQ). Badacze problemu oszacowali, iż na życiowe powodzenie – procentowo, EQ i IQ wpływają w proporcji 65% do 35%, niektórzy nawet

twierdzą, iż ta proporcja może wynieść 90% do 10% na rzecz EQ. Oczywiście wszystko zależy od stopnia komplikacji danej sytuacji, sprawowanej funkcji lub wykonywanego zawodu, czyli „zapotrzebowania” na wiedzę *stricte* fachową.

Badania, w których śledzono losy uczniów otrzymujących znakomite oceny w szkole, potwierdzają brak związków dobrych ocen szkolnych z „dobrymi ocenami” za funkcjonowanie w późniejszym życiu! Z kolei „na oko” można powiedzieć, iż wielu ludzi jest zdolnych lub przejawia nawet wybitne zdolności – aczkolwiek nie ma to odzwierciedlenia w ich ilorazie inteligencji. (I nie musi!)

Najwyraźniej dostrzegł to Howard Gardner, który w sposób naukowy ogłosił koniec dominacji nadmiernie eksploatowanego Ilorazu Inteligencji (IQ)! Oto koniec nieuzasadnionej preferencji inteligencji lingwistycznej i logiczno-matematycznej, czyli tych, którą badają najbardziej popularne testy inteligencji (np. test Wechslera) i na podstawie której wyrokuje się o poziomie rozwoju umysłowego i zdolnościach człowieka. Uznano to za największe osiągnięcie nauk społecznych XX wieku!

Za największe osiągnięcie uznano **odkrycie różnorodności**, odkrycie różnic międzyludzkich i prawa każdego do bycia różnym i posiadania indywidualnego planu rozwoju!

Teoria Wielorakiej Inteligencji

Co to oznacza w praktyce, zwłaszcza szkolnej i myśleniu o zdolnych uczniach?

Każdy człowiek (i każde dziecko) rozwija się według własnego planu rozwojowego, jego podstawą są neurofizjologiczne właściwości. To konfiguruje bazę dla rozwoju sprawności, zdolności i talentów każdego z nas. Układ określonych inteligencji – przy uważnej obserwacji, jest już możliwy do zaobserwowania u kilkuletnich dzieci. Jak powiedział A. Maslow: „zdolności i talenty domagają się ujawnienia”, więc już od najmłodszych lat przejawiają się w działaniach dzieci. Oczywiście w formie niedojrzałej, ale wyraźnej.

Przedstawmy te inteligencje.

1. Inteligencja językowa (inaczej: lingwistyczna, werbalna) – cechuje ludzi zainteresowanych językiem, wyrażaniem się przy pomocy słów. Posiadają oni bogaty słownik i intuicję językową, przy pomocy słowa komunikują się niezwykle sprawnie, często mistrzowsko. Ich ulubione zajęcia to czytanie, pisanie, mówienie, tłumaczenia.

2. Inteligencja logiczna (inaczej: matematyczna, numeryczno-logiczna) – jest właściwa ludziom, których porywa świat abstrakcji i precyzji logicznego myślenia oraz zamiłowanie do nauk ścisłych. Fascynuje ich świat teorii, badanie poprawności, wynikania, stawianie hipotez, analiza i synteza obrazów całości.

3. Inteligencja muzyczna – to domena osób, którzy odznaczają się niezwykłą wrażliwością na dźwięki i ich konstelacje. Słyszają więcej i poprzez dźwięki wyrażają swój obraz świata.

4. Inteligencja wizualno-przestrzenna (inaczej: inżyniersko-przestrzenna) – cechuje ludzi, którzy z łatwością poruszają się w przestrzeni relacji trójwymiarowych wobec obiektów praktycznych lub teoretycznych. Interesuje ich konstrukcja, rekonstrukcja lub dekonstrukcja rzeczywistości. Są elastyczni, innowacyjni i otwarci na nowe sytuacje i rozwiązania w tym obszarze.

5. Inteligencja ruchowa (inaczej: kinestetyczna, inteligencja ciała) – jest charakterystyczna dla osób, które mają zamiłowanie do ruchu. Od-

znaczają się niezwykłym poczuciem równowagi i harmonią ruchów (cechuje ich tzw. zręczność, gibkość, elastyczność) oraz precyzją w wyrażaniu swoim ciałem różnych stanów psychicznych i w ogóle narracji, (wysoka umiejętność ekspresji). Niezwykłe zdolności dotyczą także manipulacji, ruchów rąk. Tych ostatnich – podobnie jak osoby o inteligencji wizualno-przestrzennej, interesuje konstrukcja i dekonstrukcja rzeczywistości oraz innowacyjność, choć w nieco innych obszarach.

6. Inteligencja przyrodnicza (inaczej: ekologiczna) – charakteryzuje ludzi, którzy przejawiają istotne zainteresowanie naturalnym otoczeniem człowieka, światem w jego przyrodniczo-geograficznym opisie. Pasjonuje ich świat przyrody, ochrona i obrona żyjących istot, nie tylko ginących gatunków. Uwielbiają podróże. Interesuje ich życie zgodne z naturalnym rytmem przyrody i świata.

7. Inteligencja interpersonalna – jest właściwa ludziom o bardzo wysokiej wrażliwości na relacje międzyludzkie. Cechuje ich: wysoka empatia, nadzwyczajne zainteresowanie i rozumienie innych, nastawienie usługowe, wspieranie różnorodności. Obdarzeni są cechami liderów: potrafią uczyć i wpływać na innych, łagodzić konflikty, naturalnie przewodzą, tworzą więzi, współpracują.

8. Inteligencja intrapersonalna (zвана też duchową) – jest właściwa osobom obdarzonym tzw. bogatym życiem wewnętrznym. Cechuje ich nadzwyczajna samoświadomość, zdolność do rozpoznawania swoich emocji, uczuć, wartości, przy zachowaniu dystansu do siebie, wysoka samoregulacja, spolegliwość. Interesuje ich spójność i harmonia wewnętrzna. Prawdopodobnie wśród tej grupy znajdują się osoby obdarzone tzw. **inteligencją moralną** (opisaną przez Roberta Coles'a), która charakteryzuje osoby o dużej wrażliwości moralnej, spójnych w słowach i czynach.

Liczba rodzajów inteligencji powiększa się wraz z pracami badawczymi prowadzonymi pod kierunkiem Howarda Gardnera. Ostatnio dodano też opisy: inteligencji kreatywnej, zmysłowej, historycznej.

Inteligencja kreatywna (inaczej twórcza) – właściwa osobom, dla których istotą życia jest zmiana pewnych stanów rzeczy na lepsze. To ich właśnie cechuje myślenie innowacyjne, „promieniste”, nie ograniczone żadnymi barierami. Tworzą, kreują, wymyślają... rzeczy, których jeszcze nie ma.

Inteligencja zmysłowa – cechuje ludzi o znakomicie rozwiniętych wszystkich zmysłach. To ludzie, którzy świat widzą, słyszą i czują oraz rozumieją. Znacomite połączenie pełnej percepcji świata i siebie samego.

Inteligencja historyczna – właściwa dla ludzi zainteresowanych zmianami w aspekcie rozwoju świata. Zainteresowanych przeszłością i jej utrwalaniem, obdarzonych ogromną wyobraźnią umożliwiającą symulacje przeszłych zdarzeń na podstawie dostępnej faktografii i znalezisk kultury materialnej. Osoby te pasjonuje analiza dziejów człowieka i cywilizacji, są niejako wtopione w przeszłość. Prawdopodobnie ten rodzaj inteligencji posiadają także ludzie o przeciwnej orientacji czasowej: prognostycy, futuryści.

Każdy z tych rodzajów inteligencji może cechować jeszcze niezwykle innowacyjność i niepospolity poziom kreatywności – wtedy powstają wynalazki, wielkie odkrycia nauk teoretycznych, znakomite dzieła artystyczne oraz nowe kierunki w psychologii, filozofii i ruchy społeczne.

W szkole względnie najłatwiej dostrzec jest te inteligencje, które korelują z przedmiotami szkolnymi, np. zdolności lingwistyczne, matematyczne, historyczne...

Zupełnie niedostrzegana jest inteligencja interpersonalna (powiedziałabym,

że ta inteligencja jest wręcz tłumiona), zaś inteligencja kinestetyczna jest wręcz dyskryminowana, a inteligencja refleksyjna – zupełnie nie rozwijana!

W tym kontekście trzeba wyraźnie powiedzieć: **każdy uczeń jest zdolny,**

a zadaniem nauczyciela, wychowawcy, rodzica jest rozpoznać jego talent.

Można do tego wykorzystać uważną obserwację lub załączony test (proszę zauważyć, że test obejmuje tylko 8 rodzajów inteligencji, aktualnie trwają prace nad rozbudowaniem testu).

Profil wielorakiej inteligencji

NAZWA INTELIGENCJI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. LOG-MAT															
2. JĘZYKOWA															
3. RUCHOWA															
4. MUZYCZNA															
5. INTERPERS															
6. WIZ-PRZESTRZ															
7. PRZYRODN															
8. INTRAPERS															

Pytania do testu W.I.

Odpowiedzi:

Zgadzam się w zupełności – 3 pkt (zakreśl 3 kratki na wykresie wyżej)
 Odpowiedź typu „średnio” – 2 pkt. (zakreśl 2 kratki na wykresie wyżej)
 To do mnie nie pasuje – 1 pkt (zakreśl 1 kratkę na wykresie wyżej)

Przykład:

Pytanie nr 1 Lubię rozwiązywać zagadki i problemy logiczne. (1)
 Odpowiedź „bardzo się z tym zgadzam”, czyli 3 punkty

NAZWA INTELIGENCJI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. LOG-MAT		X	X	X											
2. JĘZYKOWA															

Autorka jest pracownikiem CODN, psychologiem edukacyjnym, edukatorem, trenerem, autorem książek i materiałów edukacyjnych.

PYTANIA DO TESTU WIELORAKIEJ INTELIGENCJI

1. Lubię rozwiązywać zagadki i problemy logiczne. (1)
2. Jestem dobry w liczeniu w pamięci, szacowaniu i mierzeniu. (1)
3. Jestem dobry w wyszukiwaniu połączeń pomiędzy zagadnieniami. (1)
4. Lubię przedmioty ścisłe i techniczne. (1)
5. Potrafię dobrze zaplanować czas, jaki poświęcam na pracę domową i uczę się dobrze dzięki logicznym wyjaśnieniom. (1)
6. Lubię słowa – czytanie książek, chodzenie do teatru, poezję. (2)
7. Lubię rozwiązywać krzyżówki i zagadki słowne. (2)
8. Łatwo uczę się z książek, kaset, internetu i wykładów. (2)
9. Jestem dobrym rozmówcą, posługuję się bogatym słownictwem. (2)
10. Dobrze piszę, na przykład opowiadania, poezję, listy, polecenia. (2)
11. Lubię ćwiczenia fizyczne. (3)
12. Uczę się dobrze, gdy mogę coś wykonać. (3)
13. Jestem dobry w sporcie i grach. (3)
14. Mam zdolności manualne, na przykład potrafię sporządzać modele, majsterkować, szyc. (3)
15. W tańcu czuję się jak ryba w wodzie (3)
16. Jestem dobry w tworzeniu muzyki, śpiewaniu lub graniu na instrumentach. (4)
17. Z łatwością zapamiętuję wiersze, poezję i rymowanki. (4)
18. Często słucham muzyki i łatwo przychodzi mi rozpoznawanie melodii. (4)
19. Mam dobre wyczucie rytmu. (4)
20. Czytam nuty, umiem komponować muzykę (4)
21. Jestem wrażliwy na to, co myślą i czują inni. (5)
22. Jestem przekonywujący i potrafię uczyć innych tego, czego się nauczyłem. (5)
23. Lubię należeć do klubów lub kółek zainteresowań. (5)
24. Lubię pracować w zespole i dobrze przychodzi mi uczenie się w grupie. (5)
25. Łatwo zawieram przyjaźnie. (5)
26. Mam zmysł orientacji i potrafię dobrze oceniać odległości i przestrzenie. (6)
27. Jestem dobry w wyobrażaniu sobie rzeczy w umyśle. (6)
28. Jestem dobrym obserwatorem – dostrzegam rzeczy, których nie zauważają inni. (6)
29. Uczę się z wykresów, diagramów i map. (6)
30. Jestem dobry w sztuce, modelowaniu lub rzeźbieniu. (6)
31. Interesują mnie kwestie związane ze środowiskiem naturalnym. (7)
32. Podoba mi się programy przyrodnicze i/lub trzymam w domu zwierzęta. (7)
33. Potrafię rozpoznać i nazwać wiele rodzajów kwiatów, roślin i drzew. (7)
34. Potrafię wyobrazić sobie siebie pracującego w rolnictwie, albo jako biologa lub astronoma. (7)
35. Interesują mnie sprawy związane ze zdrowym życiem, zdrowym jedzeniem itp. (7)
36. Jestem dobry w tworzeniu planów i określaniu swoich celów. (8)
37. Lubię pracować/uczyć się samotnie i w ciszy. (8)
38. Jestem dobry w uczeniu się na swoich błędach i doświadczeniach. (8)
39. Prowadzę pamiętnik lub zapiski. (8)
40. Jestem bardziej wrażliwy niż inni (8)